

Türkiye’de 2012-2016 Yılları arasında Pap Smear Testi Yaptırma ile Aile Hekimi Başına Düşen Nüfus Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi

The Relationship Between Pap Smear Testing Rates and the Population Per Family Physician in Turkey

Gökçe Dağtekin, Ali Kılınc, Alaattin Ünsal, Didem Arslantaş

¹Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Eskişehir, Türkiye

Özet: Türkiye’de servikal kanserlerin neden olduğu hastalık yükünün azaltılması amacıyla ülke genelinde bir kanser tarama programı yürütülmektedir. Türkiye’de aile hekimi başına düşen nüfus azaldıkça hekimlerin kadınlara bu konuda daha fazla bilgilendirme yapma fırsatı bulacağı ve böylece kanser tarama programına katılımın artacağı düşünülmektedir. Çalışmada Türkiye’de sağlık örgütlenmesinin birinci basamağında hizmet vermekte olan aile hekimlerine düşen kişi sayısı ile hiç Pap smear testi yaptırmamış olan 15 yaş ve üzeri nüfus arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlandı. Bu çalışma Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı tarafından sunulan sağlık istatistikleri yıllıklarında yer alan veriler kullanılarak yapılan ekolojik tipte bir araştırmadır. Çalışmamızda 15 yaş ve üzerinde Pap smear testi yaptırma yüzdesi olarak en güncel veriler olması nedeniyle 2012, 2014 ve 2016 yıllarına ait veriler kullanıldı. İstatistiksel anlamlılık değeri olarak $p < 0.05$ kabul edildi. Türkiye’de aile hekimi başına düşen nüfus 2012 yılında 3634 iken, 2014 yılında 3633, 2016 yılında ise 3267 idi. On beş yaş ve üzerinde hiç Pap smear testi yaptırmayanların yüzdesi ise 2012 yılında %77.90, 2014 yılında %72.60, 2016 yılında %69.30 idi. Türkiye’de 2012-2016 yılları arasında aile hekimi başına düşen nüfusta %10.1’lik bir azalma görülürken; 15 yaş ve üzerindeki kadınlarda hiç Pap smear testi yaptırmama yüzdesinde %8.6 kadar bir azalma görülmüştür. Türkiye’de 2012-2016 yılları arasında aile hekimi başına düşen nüfus ile hiç Pap smear testi yaptırmama yüzdesi arasında pozitif yönde bir korelasyon olduğu saptandı ($p < 0.001$; $r = 0.783$). Türkiye’de aile hekimi başına düşen nüfusun azalma eğiliminde olduğu görüldü. Aile hekimi başına düşen nüfus ile Pap smear testi yaptırmama yüzdesi arasında pozitif yönde bir korelasyon saptandı. Türkiye’de servikal kanser tarama programlarına katılımın artırılması amacıyla ayrıntılı çalışmalarla ihtiyaç olduğu kanaatine varıldı.

Anahtar Kelimeler: servikal kanser, kanser tarama programları, pap smear testi

Abstract: In Turkey, cervical cancer screening program is carried out to reduce the burden of disease. It is thought that decreasing the number of people registered to family physicians will grant them enough time to inform the women thus increasing the participation in the screening program. We aimed to investigate the relationship between the number of females above the age of 15 who never had a Pap smear test and the number of people who are registered with a family physician in Turkey. The data published by the Ministry of Health of the Republic of Turkey health statistics annuals were used. In our study, the data for 2012, 2014 and 2016 were used as the most recent data for the percentage of having a Pap smear test aged 15 and over. The statistical significance value was accepted as $p < 0.05$. In Turkey, the population per family physician was 3634 in 2012 while it was 3633 in 2014 and 3267 in 2016. The percentage of those who never had Pap smear test over the age of fifteen and above was 77.90% in 2012, 72.60% in 2014, and 69.30% in 2016. In Turkey, the population per family physician between 2012-2016 decreased 10.1% while the rate of never having a Pap smear test decreased 8.6%. It was found that, in Turkey, there was a positive correlation between population per family physician and never having a pap smear test ($p < 0.001$; $r = 0.783$). It was concluded that decreasing the population per family physician may increase the rates of pap smear tests among females. There is a need for more detailed studies to reveal the relationship between the population per family physician and having a pap smear test.

Keywords: cervical cancer, cancer screening programs, pap smear test

ORCID ID of the authors: G.D. 0000-0002-6424-2434, A.K. 0000-0002-0577-8570, A.Ü. 0000-0001-8353-1605, D.A. 0000-0002-5263-3710

Received 13.10.2020

Accepted 24.05.2021

Online published 14.12.2021

Correspondence: Gökçe DAĞTEKİN -Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Eskişehir, Türkiye
mail: dr_gokcetezel@hotmail.com

Atalay E, Taşlıhan Z, Yıldız Ö.E, Çaç N, Türkiye’de 2012-2016 Yılları arasında Pap Smear Testi Yaptırma ile Aile Hekimi Başına Düşen Nüfus Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi,
Türk Tıp Öğrencileri Araştırma Dergisi, 2021

1. Giriş

Servikal kanserlerin tüm dünyada ve Türkiye'de önemli halk sağlığı problemlerinden birisi olduğu bilinmektedir. Kadınlarda dördüncü en sık rastlanan malignite türünün servikal kanserler olduğu raporlanmaktadır. Dünya çapında her yıl yaklaşık 600 bin kadın servikal kanser tanısı aldığı tahmin edilmektedir(1, 2).

Sigara, hormonal bazı ilaçlar, üç ve üzerindeki doğum sayısı gibi birçok faktör servikal kanser riskini arttırmaktadır(3). Bunların yanı sıra servikal kanser etyolojisinde Human Papillomavirusun(HPV) ayrı bir öneme sahip olduğu bilinmektedir. Servikal kanser olgularının çok büyük bir kısmının HPV enfeksiyonuyla ilişkili olduğu raporlanmaktadır(4). Kadınlarda gelişen HPV enfeksiyonlarının çoğunluğunun hiçbir belirti ve şikayete yol açmayıp kendiliğinden iyileşme eğilimi gösterdiği bildirilmektedir. İyileşmeyen persistan enfeksiyonların ise servikal dokuda yol açtığı değişiklikler kanser gelişimine neden olarak gösterilmektedir(2).

Servikal kanserlerin her yıl 300 bin üzerinde kadının hayatını kaybetmesine neden olarak büyük bir hastalık yüküne yol açtığı bildirilmektedir. Hem primer korunma hem de sekonder korunma anlamında yapılan halk sağlığı çalışmaları servikal kanserlerde hastalık yükünün azaltılmasında önemli bir yere sahiptir. Human Papillomavirus aşılması ile servikal kanserlerin primer korunması mümkün olabilmektedir. Servikal kanserlerin sekonder korunması kapsamında ise tarama çalışmaları ile lezyonların erken tanı ve tedavisi yer almaktadır(1). Sağlık Bakanlığı'mızca ülke genelinde yürütülen servikal kanser taramaları beş yılda bir uygulanacak HPV testi veya Pap smear testi ile yürütülmektedir. Ulusal toplum tabanlı serviks kanseri taramaları Aile Sağlığı Merkezleri ve Toplum Sağlığı Merkezleri bünyesindeki Kanser Erken Teşhis, Tarama ve Eğitim Merkezleri tarafından

yürütülmektedir(2, 5). Türkiye'de aile hekimi başına düşen nüfusun azalması ile hekimlerin kadınlara bu konuda daha fazla bilgilendirme yapma fırsatı bulacağı ve bunun kadınların kanser tarama programına katılımını arttıracacağı düşünülmektedir. Bu çalışmada Türkiye'de 2012-2016 yılları arasında Pap smear testi yaptırma ile aile hekimi başına düşen nüfus arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi amaçlandı.

2. Gereç ve Yöntem

Bu çalışmada Türkiye'de sağlık örgütlenmesinin birinci basamağında hizmet vermekte olan aile hekimlerine düşen kişi sayısı ile hiç Pap smear testi yaptırmamış olan 15 yaş ve üzeri nüfus arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlandı.

Bu çalışma Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı tarafından sunulan sağlık istatistikleri yıllıklarında yer alan veriler kullanılarak yapılan ekolojik tipte bir araştırmadır. Türkiye'de 2010 yılında ülke genelinde aile hekimliği uygulamasına geçilmiştir. Yine ülkemizde 2007 yılında serviks kanseri ulusal tarama standartları yayınlanmıştır. Çalışmamızda 15 yaş ve üzerinde Pap smear testi yaptırma yüzdesi olarak en güncel veriler olması nedeniyle 2012, 2014 ve 2016 yıllarına ait sayılar kullanıldı(6-8). Servikal kanser ulusal tarama programının hedef popülasyonu 30 -65 yaş aralığındaki kadınlar olup; taranacak nüfus aile hekimlerine kayıtlı bireyler esas olarak alınmaktadır(2, 5, 9).

Veriler bilgisayar ortamında SPSS v15.0 istatistik paket programı kullanılarak değerlendirildi. Çalışmada aile hekimlerine düşen kişi sayısı ile hiç Pap smear testi yaptırmamış olan 15 yaş ve üzeri nüfus arasındaki ilişkinin değerlendirilmesinde Pearson korelasyon analizi kullanıldı. İstatistiksel anlamlılık değeri olarak $p < 0.05$ kabul edildi.

3. Bulgular

Türkiye’de aile hekimi başına düşen nüfus 2012 yılında 3634 iken, 2014 yılında 3633, 2016 yılında ise 3267 idi. On beş yaş ve üzerinde hiç Pap smear testi yaptırmayanların yüzdesi ise 2012 yılında %77.90, 2014 yılında %72.60, 2016 yılında %69.30 idi.

Türkiye’de 2012-2016 yılları arasında aile hekimi başına düşen nüfusta %10.1’lik bir

azalma görülürken; 15 yaş ve üzerindeki kadınlarda hiç Pap smear testi yaptırmama yüzdesinde %8.6 kadar bir azalma görülmüştür. Türkiye’de 2012-2016 yılları arasında aile hekimi başına düşen nüfus ile hiç Pap smear testi yaptırmama yüzdesi arasında pozitif yönde bir korelasyon olduğu saptandı ($p < 0.001$; $r = 0.783$). Türkiye’de 2012-2016 yılları arasında aile hekimi başına düşen nüfus ile hiç Pap smear testi yaptırmama yüzdesi arasında ilişki Tablo 1’de verildi.

Tablo 1. Türkiye’de aile hekimi başına düşen nüfus ile 15 yaş ve üzerinde hiç Pap smear testi yaptırmayanların yüzdesi arasındaki ilişki

Yıl	Aile hekimi başına düşen nüfus	15 yaş ve üzerinde olup hiç Pap smear testi yaptırmayanların yüzdesi	p; r
2012	3634	77.90	<0.001; 0.783
2014	3633	72.60	
2016	3267	69.30	

4. Tartışma

Servikal kanserlerin tüm dünyada ve Türkiye’de önemli sağlık problemlerinden birisi olduğu bilinmektedir. Erken teşhis ve tedaviye olanak sağlayan servikal kanser taramalarının yaygınlaştırılması ve toplumun taramalara katılımının artırılması öncelikli bir halk sağlığı konusudur.

Toplum tabanlı yürütülen tarama programlarının başarıya ulaşabilmesi bireylerin bu hastalıklarda erken tanı ve tedavi olanakları hakkında bilgi sahibi olması ile mümkündür. Toplumun bu konuda bilgilendirilmesi tüm sağlık çalışanlarının öncelikli görevleri arasında sayılmaktadır. Bununla birlikte Türkiye’de ulusal servikal kanser tarama programı ağırlıklı olarak birinci basamak sağlık kuruluşları aracılığıyla yürütülmektedir. Ülkemizde sağlık örgütlenmesinin birinci basamağında yer alan aile hekimliği uygulaması nüfus tabanlı bir anlayış ile hizmet sunmaktadır. Kapsadıkları nüfusun yaş ve cinsiyet özelliklerine göre kanser

taramalarını yapmak aile hekimlerinin başlıca görevleri yer almaktadır. Çalışmada her bir aile hekimi başına düşen nüfus ile hiç pap smear yaptırmama yüzdesi arasında pozitif yönde güçlü bir korelasyon olduğu saptandı. Taylor ve arkadaşlarının yaptıkları çalışmada da kadınların pap smear testi yaptırmamasının sağlık sistemi ve sağlık hizmeti sunumuyla ilişkili olduğu bildirilmektedir.

Sonuç olarak HPV aşılması ve etkin tarama çalışmaları ile servikal kanser yükünün azaltılmasının mümkün olduğu bilinmektedir. Gelişmekte olan ülkelerde aşıya erişimin kısıtlı olabileceği düşünüldüğünde servikal tarama yöntemlerinin önemi giderek artmaktadır. Bu çalışmada 2012-2016 yılları arasında 15 yaş ve üzerinde nüfusta hiç Pap smear testi yaptırmama yüzdesi ile aile hekimi başına düşen nüfus arasında pozitif yönde güçlü bir korelasyon olduğu görüldü. Taramaların kadınlar tarafından kabul

görmesi ve toplumun katılımının artırılmasının ise sağlık personelinin bu konuya göstereceği hassasiyetle ilişkili olduğu düşünülmektedir. Ülkemizde her bir aile hekimine kayıtlı nüfusun azaltılması hekimlerin kendi sorumluluğu kapsamındaki kadınlara servikal kanser taramaları hakkında daha fazla farkındalık ve bilgilendirme çalışması yapabilmesine imkan sunabilir. Bu çalışma ülkemizde her bir aile hekimine düşen nüfus ile koruyucu sağlık hizmetleri arasındaki ilişkinin incelendiği kısıtlı çalışmalardan birisidir. Bununla birlikte çalışmanın veri yetersizliği nedeniyle sadece 2012-2016 yıllarını

kapsaması önemli bir kısıtlılık olarak görülmelidir. Bunun yanı sıra analizde sadece 15 yaş ve üzerindeki popülasyonunun bilgilerine ulaşılabilmesi nedeniyle bu yaş grubundaki Pap smear yaptırma verisinin kullanılması, tarama konusuyla ilişkili olabilecek diğer verilerin elde olmayışı nedeniyle kapsam dışı bırakılması diğer önemli bir kısıtlılıktır. Fakat yine de bu çalışma birinci basamak sağlık örgütlenmesinin yapısı ile koruyucu sağlık hizmetlerine katılım arasında ilişkinin incelenebileceği daha ayrıntılı çalışmalara katkı sunabilir.

KAYNAKLAR

1. Organisation WH. [21.09.2020]. Available from: https://www.who.int/health-topics/cervical-cancer#tab=tab_1.
2. Tuncer M. Ulusal Kanser Programı 2009-2015. TC Sağlık Bakanlığı Kanserle Savaş Dairesi Başkanlığı, Yayın No 760. 2009.
3. Prevention CfDca. What Are the Risk Factors for Cervical Cancer? [21.09.2020]. Available from: https://www.cdc.gov/cancer/cervical/basic_info/risk_factors.htm.
4. Norenhag J, Du J, Olovsson M, Verstraelen H, Engstrand L, Brusselaers N. The vaginal microbiota, human papillomavirus and cervical dysplasia: a systematic review and network meta-analysis. *BJOG: An International Journal of Obstetrics & Gynaecology*. 2020;127:171-80.
5. Bakanlığı Tcs. [Available from: <https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/kanser-tarama-standartlari/listesi/serviks-kanseri-tarama-program%C4%B1-ulusal-standartlar%C4%B1.html#:~:text=Serviks%20kanseri%20tarama%20y%C3%B6ntemleri%20invazif,aral%C4%B1klarla%20d%C3%BCzenli%20olarak%20tarama%20yap%C4%B1mal%C4%B1d%C4%B1r>].
6. Bakanlığı Tcs. Türkiye Cumhuriyet Sağlık Bakanlığı Sağlık Araştırmaları Genel Müdürlüğü, 2017 In: :978-975-590-661-4 I, :1083 SBYN, Genel SA, No: MY, SB-SAGEM-2017/4, editors.
7. Bakanlığı Tcs. Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı Sağlık Araştırmaları Genel Müdürlüğü, 2013 ISBN : 978-975-590-471-9 Sağlık Bakanlığı Yayın No : 917 Sağlık Araştırmaları Genel Müdürlüğü Yayın No : SB-SAG-2013/01.
8. Bakanlığı TCS. Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı Sağlık Araştırmaları Genel Müdürlüğü, 2015 ISBN : 978-975-590-579-2 Sağlık Bakanlığı Yayın No : 1010 Sağlık Araştırmaları Genel Müdürlüğü Yayın No : SB-SAGEM-2015/2.
9. Müdürlüğü Tcsbhs. Türkiye'de Aile Hekimliği [Available from: <https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/ailehekimligi/t%C3%BCrkiye-de-aile-hekimli%C4%9Fi.html> Eriřim Tarihi 16.09.2020.